

יב

מאת הרב יצחק

וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם (כו, ט)

"אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם. משל למה הרבר דומה? למלך ששכר פועלים וכו', כדאיתא בתורת כהנים" (רש"י)

צריך ביאור:

(א) מדוע מופיעה ההבטחה "ופניתי אליכם" – הבטחה המתייחסת לתשלום שכרם של בני-ישראל באופן כללי ("אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם") – באמצע הפרשה, בין התיאורים השונים העוסקים בפרטי השכר, ולא כהקדמה כללית לפרשה כולה?

(ב) מה פשר הביטוי "אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם" – וכי תשלום השכר לבני-ישראל אינו מהווה חלק מ"עסקיו" של הקב"ה?

(ג) לשם מה מביא רש"י את המשל "למלך ששכר פועלים" – והרי מצינו פסוקים קודמים שרש"י מפרש בצורה דומה ("ונתתי פני – פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו"²⁸; "אתן את פני – פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו"²⁹), ושם הוא אינו רואה צורך להביא משל מיוחד כדי להסביר זאת?

(ד) מדוע מצטט רש"י מהמדרש רק את המלים הראשונות של המשל ("למלך ששכר פועלים"), ואינו מביא את המשכו?

והביאור בזה:

לימוד התורה וקיום המצוות – שעליו מובטח השכר שבפרשתנו – מורכב משני חלקים: (א) "אם בחוקותי תלכו", (ב) "ואת מצוותי תשמרו".

ההבדל בין שני החלקים הוא: "ואת מצוותי תשמרו" – פירושו קיום המצוות הבסיסי וההכרחי, כפי הנדרש על-פי שורת הדין; ואילו "אם

28. אחרי יז, י.

29. קדושים כ. ג.

בחוקותי תלכו" – פירושו לימוד התורה מתוך התמסרות ומאמץ מעבר לנדרש (כפירוש רש"י: "שתהיו עמלים בתורה"), בבחינת "לפנים משורת הדין"³⁰.

לפי החסידים

וכשם שהעבודה מורכבת משני חלקים – כך מתחלק גם השכר לשניים: הפסוקים הראשונים – מתארים את השכר המגיע לבני-ישראל עבור לימוד התורה וקיום המצוות ברמה הבסיסית ("ואת מצוותי תשמרו"); ואילו הפסוקים הבאים – מפסוק זה ואילך – מתארים שכר נעלה יותר, אותו מקבלים בני-ישראל בזכות לימוד התורה ברמה גבוהה יותר, לפנים משורת הדין ("אם בחוקותי תלכו").

וכהקדמה לפסוקים אלו – העוסקים בשכר על העבודה שלפנים משורת הדין – מופיעה ההבטחה "ופניתי אליכם", "אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם":

"עסק" מוגדר כהתייחסות של העוסק לדברים הנמצאים מחוץ לו, ושאינם מהווים חלק ממנו עצמו, ולכן הוא עוסק בהם רק בחיצוניותו, אך אינו מתמסר להם בפנימיותו.

וזהו תוכן הבטחתו של הקב"ה – שתמורת ההתמסרות והמאמץ המיוחד בלימוד התורה ובקיום המצוות לפנים משורת הדין ("שתהיו עמלים בתורה"), יעניק הקב"ה לבני-ישראל שכר באופן יוצא מגדר הרגיל – לא בדרך של "עסק", מילוי התחייבות כלפי הזולת, אלא מתוך התמסרות פנימית מלאה, כאדם העושה דבר הנוגע לו עצמו.

וכדי להבהיר יותר את ההבדל בין שני סוגי השכר – מביא רש"י את התחלתו של המשל שב"תורת כהנים", "למלך ששכר פועלים":

כאשר מדובר בצרכים החיוניים של המלך והמדינה – אין למלך כל צורך לשכור פועלים; המלך הוא המושל במדינה, ובכוחו לחייב את כל נתיניו לעסוק במילוי צרכי המדינה על-פי פקודתו, מבלי שיהיה עליו לשכור פועלים לשם כך.

30. ראה גם לעיל ביאור ג.

המדובר כאן הוא, איפוא, בשכירת פועלים לשם ביצוע מטלות שהן בבחינת תוספת, מעבר לפעולות ההכרחיות לטובת המלך והמדינה; ולכן אין המלך מטיל אותן כחובה על האזרחים, אלא הוא שוכר פועלים במיוחד כדי לעשותן.

ולכן מביא רש"י את המשל "למלך ששכר פועלים"³¹ – ללמדנו שאף כאן מדובר בשכר על קיום התורה והמצוות בדרך של "לפנים משורת הדין", מעבר לקיום הבסיסי וההכרחי.

בדרך זו ניתן לבאר גם את דברי רש"י לקמן, על הכתוב³² "ונתתי פני בכם" – "פונה אני מכל עסקי להרע לכם":

כשם שיש דרגות שונות בשמירת המצוות ובקיומן – כך ישנן דרגות שונות של זלזול בקיום המצוות: ישנו אי-קיום סתם – אם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה"³³; וישנו אי-קיום מתוך מיאוס ותיעוב – "אם בחוקותי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם"³⁴.

זהו, איפוא, פירוש דברי רש"י: הקללות שבפסוק הקודם, לפני המלים "ונתתי פני בכם" – באות כעונש על אי-קיום המצוות כשלעצמו; ואילו הקללות החמורות יותר המתוארות לאחר-מכן – באות כעונש על יחס המיאוס האישי כלפי המצוות, הגורר יחס תואם גם מצד הקב"ה ("פונה אני מכל עסקי להרע לכם").

(לקוטי שיחות ח"ז ע' 321 ואילך)

31. ולכן ההדגשה היא "מלך ששכר פועלים" דוקא, ולא "אדם ששכר פועלים".

32. פסוק יז.

33. לקמן פסוק יד.

34. לקמן פסוק טו.